

การปรับเปลี่ยนโนทัศน์ “ประชาธิปไตย” ของฌอง-ลุค นองซี¹
Jean-Luc Nancy's Conceptual Modification of “Democracy”

กมลกา จิตตรูธะ²
Kamolaka Jittaruttha

¹ส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² นิสิตหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

ในการวิเคราะห์ศึกษาการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ “ประชาธิปไตย” ของ ฌอง-ลุก นองซี เป็นการอธิบายด้วยปรัชญาที่มีต่อแนวคิดประชาธิปไตยที่ทำความเข้าใจและให้ความหมายใหม่กับมโนทัศน์ประชาธิปไตย ซึ่งเชื่อมโยงกับการทำความเข้าใจแนวคิดเชิงภววิทยา ซึ่งความพยายามที่จะกำจัดคุณค่าแลกเปลี่ยนทั่ว ๆ ไป เพื่อสามารถแก้ปัญหาทั้งทางปรัชญา การเมือง และรวมถึงอิทธิพลของทุนนิยมได้ในคราวเดียว และในการเปลี่ยนแปลงของผู้รู้นั้น จะเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นของความยุติธรรมทางสังคม

คำสำคัญ: การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์, ประชาธิปไตย, ฌอง-ลุก นองซี

ABSTRACT

The analysis this Jean-Luc Nancy's Conceptual Modification of Democracy for Explain the Concept Democracy with philosophy to understand, mean of Democracy Concept, Associated with the concepts of ontology Tries to cancel the General exchange value. Can solve the political and philosophical influence of capitalism at the same time. and the change of knowledge will be given to the existence. In basic terms, a social justice.

Key Words: Conceptual Modification, Jean-Luc Nancy's, Democracy

บทนำ

ในปัจจุบัน ประเทศต่างๆ ทั่วโลกมีแนวโน้มจะปรับปรุงหรือปฏิรูประบอบการปกครองของตนเองให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นประชาธิปไตยยังเป็นโมทัศน์ทางการเมืองที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง สภาวการณ์นี้ทำให้เกิดคำถามว่า ทำไมจึงต้องเป็นประชาธิปไตย เหตุใดประชาธิปไตยจึงเป็นระบอบการปกครองที่สามารถสนองตอบต่อความแตกต่างหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรมและการเมืองได้ดีกว่าระบอบอื่น และ มีการปรับเปลี่ยนโมทัศน์ประชาธิปไตยอย่างไรที่สามารถเป็นหลักรับประกันและคุ้มครองความแตกต่างหลากหลายดังกล่าว

ประชาธิปไตย: สัญญาที่ว่างเปล่า

ขณะที่ประชาธิปไตยกลายเป็นกระแสเรียกร้องในโลกสมัยใหม่ หลากหลายบทความในหนังสือ “Democracy In What State?” ล้วนแต่ชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของประชาธิปไตย นั่นคือ ปัญหาในการนิยามหรือทำความเข้าใจว่าเวลาที่เรารู้ถึงประชาธิปไตยเรากำลังพูดถึงอะไรกันแน่? และอะไรคือเหตุผลเบื้องหลังคำ ๆ นี้? จอร์จิโอ อักมเบน (Giorgio Agamben)³ ตอบคำถามนี้ผ่านการทำความเข้าใจ ‘ประชาธิปไตย’ ว่ามีสองนัยยะด้วยกัน หนึ่งคือการสถาปนากายการเมือง (body politic – กรณีนี้คือกฎหมายมหาชนซึ่งกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับปัจเจกและปัจเจกด้วยกัน) และสองคือเทคนิคในการปกครอง หรือ การบริหารบ้านเมือง เพราะฉะนั้น โดยทั่วไปแล้วนัยยะของประชาธิปไตยจึงหมายถึงทั้งรัฐธรรมนูญซึ่งมากำหนดระบอบการเมืองและในฐานะที่เป็นระบอบการปกครองแบบหนึ่ง

แม้ว่าการเข้าใจประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบอบหนึ่งจะเป็นที่รับรู้ในวงกว้างมากกว่า แต่เพื่อที่จะอธิบายว่าทั้งสองด้านของประชาธิปไตยไม่สามารถแยกออกจากกันได้ อักมเบนได้ย้อนกลับไปหาความหมายของคำว่า politeia (กิจกรรมทางการเมือง) ในภาษากรีกซึ่งชี้ให้เห็นว่านอกจากคำนี้จะครอบคลุมความหมายของ

³ Agamben G., (2011), “Introductory Note on the Concept of Democracy”, Democracy in What States?, (New York: Columbia University Press), p. 1 – 5.

รูปแบบการเมืองหลัก ๆ แล้ว อริสโตเติลยังใช้คำว่า politeia สลับกับคำว่า รัฐธรรมนูญและรัฐบาลในงานเขียนของเขา (The Constitution of Athens) ซึ่งแสดงให้เห็นการรวบรัดความหมายของที่มาของอำนาจอันชอบธรรมกับวิธีการในการใช้อำนาจเอาไว้ในคำเดียวกัน ยิ่งไปกว่านั้นในงานเขียน Politics ของอริสโตเติลยังเชื่อมโยงคำว่า politeia เข้ากับคำว่า politeuma (ผลลัพธ์ทางการเมือง) อันเป็นอำนาจสูงสุดของเมือง (kyrion) อีกด้วย ซึ่งเป็นนัยว่า **อำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของรัฐบาล** นั่นเอง

อแกมเบนยังได้อ้างถึงข้อเขียนของรุสโซ (Jean-Jacques Rousseau) เพื่อแสดงให้เห็นการแยกแยะระหว่าง เจตจำนงทั่วไป (General will) และความสามารถในการบัญญัติกฎหมาย กับ รัฐบาลและอำนาจบริหาร ออกจากกันอย่างชัดเจน ซึ่งรุสโซเองต้องเผชิญกับความท้าทายในการแยกแยะให้เห็นความต่างขององค์ประกอบทั้งสอง ในขณะเดียวกันก็ต้องแสดงให้เห็นด้วยว่าทั้งสององค์ประกอบนั้นเชื่อมโยงกัน อย่างเหนียวแน่นและแฝงไว้ซึ่งรัฐาธิปไตยด้วยกันทั้งคู่ อย่างไรก็ตาม พัฒนาการของมโนทัศน์เกี่ยวกับการเมืองที่ดำเนินมาจนถึงปัจจุบันได้ทำให้เกิดความกำกวมและการเชื่อมโยงองค์อธิปัตย์อันเป็นที่มาของความชอบธรรมทางการเมืองเข้ากับรัฐบาลซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจ นำหนักของคำว่าประชาธิปไตยจึงอยู่ที่อำนาจสูงสุดของรัฐบาลเหนือสิ่งอื่นใด

แนวคิดของอแกมเบนได้แสดงให้เห็นถึงสภาพการณ์การลดทอนให้ประชาธิปไตยกลายเป็นเพียงระบอบหนึ่งอย่างชัดเจน สำหรับ อแกมเบนปัญหาต่อประชาธิปไตยจึงอยู่ที่การใช้อำนาจของรัฐบาลซึ่งได้รับการรับรองจากประชาชน อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมองว่าความลักลั่นในความหมายของคำว่าประชาธิปไตยดังแนวคิดข้างต้น อาจไม่ใช่คำตอบที่ดีพอต่อการอธิบายว่าทำไมเราจึงต้องทบทวนความหมายของประชาธิปไตยกันใหม่ ผู้เขียนจึงจะพิจารณาข้อวิพากษ์ของ อแลง บาดู (Alain Badiou) ต่อไป

สำหรับบทความของ บาดู⁴ เขาได้วิจารณ์ประชาธิปไตยว่าเป็นสัญลักษณ์ของสังคมการเมืองร่วมสมัย (the Democratic Emblem) – สัญลักษณ์ที่แต่ละต้อง

⁴ Badiou A., “The Democratic Emblem” *Ibid.*, p. 6 – 15.

ไม่ได้ トラบใดที่เราทำสิ่งต่าง ๆ ในนามของประชาธิปไตย เราจะใช้คำนี้เป็นข้ออ้างได้เสมอ เพราะฉะนั้น การจะเข้าถึงความเป็นจริงของสังคมอย่างแท้จริง บาดูมองว่าเราต้องหลุดออกจากสัญลักษณ์ของสังคมนั้น ๆ เสียก่อน

บาดูย้อนกลับไปอาศัยคำอธิบายจากงานเขียน “Republic” ของเพลโต⁵ ซึ่งอธิบายถึงประชาธิปไตยไว้ว่า ประชาธิปไตยเกิดมาจากระบบคนาธิบดีที่ไม่ดี ซึ่งให้ความสำคัญกับการแสวงหาความมั่งคั่งร่ำรวย ทว่าลักษณะของรัฐที่เป็นประชาธิปไตยก็เต็มไปด้วยเสรีภาพและความหลากหลายของประชาชน ทั้งยังมีสถาบันต่าง ๆ มากมายเพื่อรองรับความต้องการที่แตกต่างกันของผู้คน ความต้องการนี้เองเป็นสิ่งสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด ไม่มีข้อเรียกร้องหรือตัวบทกฎหมายใดจะห้ามไม่ให้คนทำสิ่งที่อยากทำหรือบังคับให้ใครทำอะไร ส่วนปัจเจกบุคคลเองก็เติบโตมากับความปรารถนาที่จำเป็น (necessary desires) และเมื่อเป็นหนุ่มเป็นสาวก็ปลดปล่อยความพึงใจ (pleasure) ที่ทั้งไร้ประโยชน์และไม่จำเป็นนั้นอย่างเต็มที่ อ้างแต่เพียงว่าความพึงใจทั้งปวงนั้นเท่าเทียมกันและต้องถูกให้ค่าอย่างเท่าเทียม ชีวิตของผู้นิยมประชาธิปไตยจึงไม่มีทั้งลำดับและความจำเป็นใด ๆ นอกไปจากความพึงใจ อีสรະและความสุขตลอดชั่วชีวิต

จากมโนทัศน์ของเพลโตในข้างต้น บาดูสรุปว่า ข้อวิจารณ์ของเพลโตต่อประชาธิปไตยคือ 1) โลกประชาธิปไตยไม่ใช่โลกที่เป็นจริง 2) สิ่งเดียวที่สถาปนาประธานของประชาธิปไตยขึ้นมาก็คือความพึงใจหรือระบุให้ชัดก็คือพฤติกรรมแสวงหาความพึงใจ จากนั้น บาดูได้เชื่อมโยงคำอธิบายของเพลโตเข้ากับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ที่ซึ่งการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของผู้นิยมประชาธิปไตยเริ่มต้นด้วยความเชื่อว่า ‘ทุกสิ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้’ (everything is available) ทุกสิ่งสามารถใช้แลกเปลี่ยนหรือใช้แทนกันได้ ในการแลกเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ นั้น คุณค่าอันเป็นมาตรฐานสากลได้แก่ เงินตรา ระบบเงินตราจึงเป็นส่วนที่ไปยึดยึดความเท่าเทียมจอมปลอมให้กับสิ่งซึ่งไม่ได้เท่าเทียมกันในตอนแรก และโลกของการ

⁵ Plato, (1992), **Republic**, Grube GMA. Trans, (Indiana: Hackett Publishing Company, Inc.), p. 225 – 235.

แทนที่กันได้อย่างเป็นสากล (A world of universal substitutability) ก็เป็นโลกที่ไม่ได้มีตรรกะอันเหมาะสมในตัวเอง หรืออีกนัยหนึ่งคือไม่ได้เป็นโลกเลยโดยสิ้นเชิง

ประธานของประชาธิปไตย (the democratic subject) ถูกสถาปนาขึ้นผ่านการหมุนเวียนของความปรารถนาต่างๆ ต่อวัตถุอันเป็นที่ปรารถนา และการที่คนสามารถเพิ่มปริมาณเงินหมุนเวียน (เพื่อนำไปแลกกับสิ่งที่ตนปรารถนา) ก็ช่วยให้ระบบดำเนินต่อไปได้ บาดูมองว่างานเขียนของเพลโตช่วยให้เห็นภาพกว้างของสังคมสมัยใหม่ที่ประกอบด้วยบรรทัดฐานหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) การไม่ปรากฏของโลก (the absence of the world) 2) สัญลักษณ์ประชาธิปไตยได้ถูกทำให้เป็นทาสเงินตรา 3) ความจำเป็นในการแสวงหาความพึงใจของวัยเยาว์อย่างเป็นสากล⁶ กล่าวโดยสรุปบาดูกำลังชี้ให้เห็นว่า ประชาธิปไตยถูกทำให้กลายเป็นวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ เช่น การถูกใช้เพื่อไปตอบโจทย์เชิงเศรษฐกิจ ประชาธิปไตยจึงกลายเป็นเพียงสัญลักษณ์เพื่อแสดงหรือตอบสนองความต้องการที่เกิดขึ้นได้จริง ซึ่งทำให้ในท้ายที่สุดประชาธิปไตยโดยตัวมันเองไม่เป็นอะไรเลย (ดังเช่นที่เพลโตกล่าวว่า โลกที่ทุกอย่างแทนที่กันได้อย่างสากลไม่ใช่โลกที่แท้จริง)

เวนดี้ บราวน์ (Wendy Brown)⁷ เองก็สนับสนุนความคิดนี้โดยอธิบายว่า ประชาธิปไตยกลายเป็น ‘สัญลักษณ์ที่ว่างเปล่า’ (empty signifier) เพราะ 1) ประชาธิปไตยถูกให้ความหมายเพื่อครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างจนกลายเป็นไร้ความหมาย ไม่ว่าใครก็สามารถใส่ความหวังและความฝันของตนลงไปในคำ ๆ นี้ได้ 2) ทุนนิยม แผลคนละฝาของประชาธิปไตย ทำให้ประชาธิปไตยถูกลดทอนลงไปเป็นเพียง “สลากเพย์หื้อ(ความต้องการ)” ที่แยกภาพลักษณ์อันเหมาะสมในการขายออกจากตัวเนื้อหา (content) ของผลิตภัณฑ์ 3) ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นศาสนาใหม่เป็นแท่นบูชาที่ชาวตะวันตกและสาวกต่างยกย่องและใช้สร้างความชอบธรรมในการทำสงครามล่าอาณานิคม 4) ประชาธิปไตยถูกทำให้เป็นสิ่งที่สูงส่งครอบคลุมทั่วทั้งโลกและรูปแบบแนวคิดทางการเมือง แม้กระทั่งแนวคิดที่ต่างกันสุดขั้วก็ล้วนแต่ใช้คำว่าประชาธิปไตยในการอธิบายความเชื่อทางการเมืองที่ต่างกันเหล่านี้

⁶ Democracy in what states?, p. 12.

⁷Wendy Brown, “We are all democrats now...” Ibid., p. 44 – 45.

จากสาเหตุทั้งหมดข้างต้น จึงนำไปสู่การคิดทบทวนประชาธิปไตยใหม่ว่า
สุดท้ายแล้วประชาธิปไตยคืออะไรกันแน่? ในเมื่อประชาธิปไตยกลายเป็นสัญญาที่ว่าง
เปล่า เป็นไปได้หรือไม่ที่จะแก้ปัญหานี้? ในกรณีที่เป็นไปได้เราจะแก้ปัญหานี้อย่างไร?
และกรณีที่เป็นไปไม่ได้ เราจะอยู่กับสัญญาที่ว่างเปล่านี้เช่นไร?

การเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์ประชาธิปไตย

ภายใต้เงื่อนไขของโลกสมัยใหม่ ผู้เขียนมองว่าเราอาจอภิปรายผลของความ
ลึกลับภายในกระบวนการประชาธิปไตยได้ว่าเกิดจาก 2 ปัจจัยหลักอันได้แก่ อิทธิพล
จากทุนนิยม และ ผลจากแนวคิดประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม (liberalism) อย่างไรก็ตาม
ตามบราวน์ได้แจกแจงสาเหตุที่ทำให้เกิดการลดทอนประชาธิปไตย
(de-democratization) ออกเป็น 6 ประการดังต่อไปนี้⁸

1) ความร่วมมือของภาคธุรกิจกับรัฐบาลได้พัฒนาไปไกลกว่าในอดีตมาก
อำนาจของภาคธุรกิจที่เข้ามาบีบบังคับต่อภาครัฐเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้
ขยายออกไปในทุกภาคส่วนของสังคมและทุกรูปแบบ รัฐกุมอำนาจควบคุมเหนือ
โครงการที่เกี่ยวกับการสะสมทุนโดยผ่านภาษี นโยบายทางการเงิน สังคม สิ่งแวดล้อม
 ฯลฯ ส่วนประชาชนไม่อาจจะตามทันหรือเข้าใจพัฒนาการเหล่านี้ ทั้งยังไร้อำนาจ
ต่อรองและไม่สามารถปฏิเสธความต้องการของทุนได้ 2) ชีวิตทางการเมืองถูกลดทอน
ไปสู่ความสำเร็จของสื่อและการตลาด การเลือกตั้งกลายเป็นเรื่องของการสร้างแบรนด์
และภาพลักษณ์ทางการเมือง ผู้สมัครเข้าชิงตำแหน่งและนโยบายถูกขายไม่ต่างจาก
สินค้า ส่วนผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็ถูกทำให้เป็นผู้บริโภคที่เข้ามาเลือกสินค้า

3) ผลจากแนวคิดแบบเสรีนิยมใหม่ ทำให้ภาคการเมืองต้องคำนึงถึงเงื่อนไข
ทางเศรษฐกิจ สวัสดิการของประชาธิปไตยจึงต้องไปตอบสนองเป้าหมายทางเศรษฐกิจ
ตามกลไกของตลาด รัฐถูกปรับแต่งใหม่จากที่เป็นการปกครองของประชาชนไปสู่การ
จัดการเชิงธุรกิจซึ่งช่วยให้เกิดการขยายอำนาจบริหารของรัฐในขณะเดียวกันก็เป็นการ
ปฏิเสธรัฐชาติปิตัย จน ‘ประชาธิปไตย’ ในปัจจุบันไม่มีความเชื่อมโยงใด ๆ กับนัยยะ

⁸ Ibid., p.46 – 52.

ของการปกครองตนเอง⁹ 4) เกิดการขยายอำนาจของตุลาการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ศาลเปลี่ยนหน้าที่จากการพิพากษาไปสู่การให้ความคุ้มครองตามตัวบทกฎหมาย นอกจากนี้การเรียกร้องหรือเคลื่อนไหวทางการเมืองต่าง ๆ ยังถูกลดทอนให้กลายเป็นข้อพิพาทที่ต้องผ่านกระบวนการทางตุลาการ 5) การแยกองค์อธิปัตย์ออกจากรัฐนำไปสู่แนวคิดเรื่องการสลายเขตแดน และทำให้เห็นผู้ที่กุมอำนาจภายในรัฐได้ชัดเจนขึ้น 6) ปัญหาผู้ก่อการร้ายภายในรัฐ ทำให้รัฐใช้อำนาจเบ็ดเสร็จในการแก้ปัญหา ซึ่งยิ่งเพิ่มอำนาจให้กับรัฐและลดทอนอำนาจขององค์อธิปัตย์ลง

จากเงื่อนไขที่ซับซ้อนข้างต้น ทำให้นักปรัชญาพยายามเสนอทางออกในรูปแบบต่าง ๆ สำหรับบราวน์ เขากลับไปพิจารณาที่รากศัพท์ของ Democracy ในภาษากรีก ว่าหมายถึงการปกครองโดยประชาชน (rule of the people) ซึ่งเป็นข้อตกลงที่เรียบง่ายและระบุเพียงว่าประชาชนกำกับปกครองตนเองและเป็นองค์อธิปัตย์ทางการเมือง บราวน์มองว่าประชาธิปไตยนั้นเป็นหลักการที่ไม่สิ้นสุด (an unfinished principle) เพราะไม่มีกฎเกณฑ์หรือเงื่อนไขใด ๆ เช่นว่า ต้องเป็นการใช้อำนาจแบบใด การปกครองนี้จะถูกจัดการอย่างไร หรือ สถาบันแบบใด/เงื่อนไขเสริมใดที่จะได้รับการรับรอง เป็นต้น ทว่า เมื่อมองในมุมกลับ นี้อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาธิปไตยกลายเป็นสัญญาณที่ว่างเปล่าก็เป็นได้

ทั้งนี้ เงื่อนไขสำคัญของประชาธิปไตยในโนทัศน์ของบราวน์ ได้แก่ เสรีภาพ เสรีภาพซึ่งหมายถึงการกำหนดตนเอง (Self-legislation) ของผู้รู้ (subject) ความเป็นองค์อธิปัตย์ของผู้รู้นั้นเชื่อมโยงกับองค์อธิปัตย์ของระบอบการเมือง (polity) ผู้รู้ต้องตระหนักว่าอำนาจเป็นรากฐานของเสรีภาพ ทั้งตัวเราและสังคมต่างก็ประกอบสร้างขึ้นจากอำนาจ บราวน์มองว่าเราต้องพยายามเอื้อมเข้าไปในโครงข่ายของอำนาจให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อทำให้ประชาธิปไตยเต็มไปด้วยความหมาย สำหรับบราวน์ เสรีภาพเป็นเพียงแค่ ‘รางวัล’ และประชาธิปไตยก็เป็นปลายทางที่ไม่อาจเอื้อมถึง ประชาธิปไตยเป็นเพียงโครงการทางการเมืองที่ต่อเนื่องและไม่อาจสำเร็จได้

⁹ บราวน์อธิบายความหมายของประชาธิปไตยจากรากศัพท์กรีกว่าประชาธิปไตยคือการปกครองตนเองของประชาชน (the people rule themselves) ดังจะอธิบายต่อไปในบทความ Ibid., p. 45.

ตลอดไป (นี่จึงเป็นความหมายอีกนัยยะหนึ่งของมโนทัศน์ที่ว่าประชาธิปไตยเป็นหลักการที่ไม่สิ้นสุด)

อันที่จริง โดยประชาธิปไตยเท่านั้นที่จะทำให้เรามีเสรี เพราะภายใต้ร่มของประชาธิปไตยเราเป็นผู้กำกับอำนาจที่ปกครองเราอยู่ อย่างไรก็ตาม ปัญหาก็คือความลึกล้ำในกระบวนการของประชาธิปไตยเอง ที่เราต้องมอบอำนาจให้กับตัวแทน โดยที่เราต้องสละสิทธิอำนาจของตนเองให้ตัวแทนทางการเมืองได้ใช้อำนาจทางการเมืองตามกระบวนการของประชาธิปไตย ซึ่งในท้ายที่สุดประชาชนก็ไม่สามารถจะกำกับหรือควบคุมการใช้อำนาจให้เป็นไปตามที่ตนเองต้องการได้

เมื่อย้อนกลับมาเปรียบเทียบกับแนวคิดของอัมเบโน ดังที่กล่าวไปแล้ว เขาไม่ได้พิจารณาประเด็นว่าปัญหาของประชาธิปไตยอยู่ที่ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนหรือไม่ แต่เขามองว่าปัญหาเกิดจากการที่รัฐบาลอยู่ในฐานะถือครองอำนาจสูงสุดซึ่งได้รับความชอบธรรมผ่านการรับรองโดยประชาชน ส่วนข้อเสนอของบาดูนั้น มีความคล้ายคลึงกับบราวน์ในแง่ที่ให้ความสำคัญกับภาคส่วนของประชาชน บาดูมองว่าการจะหลุดพ้นจากการเป็นทาสของระบบแลกเปลี่ยนสามารถทำได้โดยการสร้าง “การดำรงอยู่ของส่วนรวม” (collective existence) ขึ้น เป็นการเมืองที่ผู้กระทำการทางการเมืองมีอำนาจควบคุมอย่างเป็นอัตวิสัย (อำนาจควบคุมทั้งความคิดและการปฏิบัติ) ซึ่งจะทำให้เกิดคุณค่าที่เป็นอิสระจากระบบการแลกเปลี่ยน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ บาดูกำลังกลับไปสู่ความหมายของประชาธิปไตยที่ประชาชนมีอำนาจเหนือการดำรงอยู่ของตนเอง เพื่อให้การเมืองไม่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐ ยิ่งไปกว่านั้น บาดูยังผลักดันแนวคิดแบบชุมชนนิยม (communism) โดยเชื่อว่าพลังของประชาชนที่เคลื่อนไหว (active) จะผลักดันให้ในที่สุดรัฐและกฎหมายไม่จำเป็นอีกต่อไป แนวคิดของบาดูยังคล้ายคลึงกับแนวคิดของนองซีซึ่งจะได้กล่าวถึงในส่วนต่อไปอีกด้วย

ทั้งนี้ แม้ว่ากระบวนการของประชาธิปไตยจะมีข้อจำกัด ก็ไม่ได้หมายความว่าประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่เลวร้าย สุดท้ายแล้วจะเห็นได้ว่านักปรัชญากลุ่มนี้ล้วนแต่เห็นตรงกันในการกลับไปสู่นิยามของประชาธิปไตยที่ว่าด้วยการปกครองตนเองและให้อำนาจคืนกลับสู่ประชาชน อำนาจของผู้ที่ไม่มีบรรทัดดีพิเศษใด ๆ อันเป็นรากฐานของการทำให้การเมืองสามารถคิดถึงได้ (thinkable) และนำไปสู่การเพิ่มบทบาทหรือคืนความสำคัญให้กับองค์อธิปัตย์นั่นเอง

หมุดหมายใหม่จากปี 1968

หนังสือ the Truth of Democracy¹⁰ เป็นหนังสือรวมบทความของ ฌอง ลูค-นองซี (Jean-Luc Nancy) ที่เขียนขึ้นเพื่อรำลึกถึงการครบรอบ 40 ปีของ เหตุการณ์ในปีพฤษภาคม 1968 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีความพิเศษและก่อให้เกิด ข้อคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง จนในท้ายที่สุดได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิธีคิด เกี่ยวกับการเมืองและประชาธิปไตยในงานของนักปรัชญาภาคพื้นทวีปจำนวนมาก ทั้งนี้ ความน่าสนใจของหนังสือเล่มนี้คือการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่ ต่างออกไปจากแนวคิดประชาธิปไตยในกระแสหลัก ซึ่งนองซีได้ตีความเหตุการณ์ในปี 1968 เพื่อจะทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยกับการเมืองในฐานะที่เป็นเรื่องที่คนในชุมชนรับรู้ร่วมกัน

นองซีเริ่มต้นจากการอ้างอิงถึงบรรยากาศและเหตุการณ์ในเดือนพฤษภาคม ปี 1968 ในประวัติศาสตร์ฝรั่งเศส ซึ่งเกิดเหตุการณ์ที่นักเรียน นักศึกษา ประชาชน และกลุ่มแรงงาน ได้รวมตัวกันเพื่อประท้วงและแสดงข้อเรียกร้องต่าง ๆ ต่อรัฐบาลที่ นำโดยประธานาธิบดีชาร์ลส์ เดอโกลล์ (Charles de Gaulle) ปัญหาโดยรวมนั้นเกิด จากความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น สิทธิแรงงานที่ไม่เป็นธรรมและระบบโครงสร้างทาง สังคมที่ไร้ประสิทธิภาพหรือล้าสมัยซึ่งในที่สุดนำไปสู่จำนวนผู้ประท้วงมากกว่าหนึ่ง ล้านคนและการนัดหยุดงานของแรงงานทั่วประเทศ เป็นผลสืบเนื่องให้เดอโกลล์ต้อง หลบหนีออกนอกประเทศเป็นการชั่วคราว

เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้มีอารมณ์ความรู้สึกบางอย่างเกิดขึ้นในจิตสำนึกของ สาธารณะ ความรุนแรงจากการปะทะกันระหว่างตำรวจกับประชาชนส่งผลให้มี ผู้บาดเจ็บเป็นจำนวนมาก รวมถึงการจับกุมนักศึกษานับร้อยในช่วงแรกของเหตุการณ์ ได้ช่วยกระตุ้นให้ผู้คนที่รับฟังข่าวสารออกมาร่วมเดินขบวนจนในที่สุดปริมาณคนมี มากเกินกว่าที่รัฐจะจัดการได้ เมื่อผนวกกับความไม่มั่นใจในการแสดงออกของพรรค การเมืองต่าง ๆ และสภาพแรงงาน พฤติกรรมของประชาชนจึงมีแนวโน้มที่จะแยก

¹⁰ Jean-Luc Nancy, Pascale-Anne Brault and Michael Naas trans., The Truth of Democracy, (Fordham University Press: New York, 2010).

การกระทำทางการเมืองออกจากรอบแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารอำนาจที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

นักปรัชญาได้ตีความเหตุการณ์นี้ไปในหลายรูปแบบและแนวทาง¹¹ แม้จะเป็นการยากที่จะหาข้อสรุปของเหตุการณ์ในปี 1968 ซึ่งเต็มไปด้วยความหลากหลายและซับซ้อน แต่ बादได้แบ่งเหตุการณ์นี้ออกเป็น 4 เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกัน ได้แก่ 1) การจลาจลของนักศึกษาและการยึดมหาวิทยาลัยซอร์บอนน์ 2) การหยุดงานประท้วงครั้งยิ่งใหญ่ (แรงงาน 11 ล้านคนทั่วประเทศหรือ 2 ใน 3 ของแรงงานทั้งประเทศ ณ ขณะนั้น) 3) นักเสรี (libertarian May) นิยมเดือนพฤษภาคม¹² ซึ่งต่อต้านประเด็นด้านศีลธรรม ณ ขณะนั้นโดยตรงและนำมาซึ่งการปลดปล่อยทางเพศและนวัตกรรมทางวัฒนธรรม 4) ผลจากการพิสูจน์ตั้งแต่ยุค 1960s ลงมา ว่ามโนทัศน์ทางการเมืองในรูปแบบเดิม ๆ ใช้ไม่ได้อีกต่อไปและเกิดการแสวงหาโนทัศน์ทางการเมืองใหม่ ๆ¹² ประเด็นในข้อ 4 นี้เป็นประเด็นที่ทั้ง बादและนองซีให้ความสำคัญซึ่งนำไปสู่การสร้างมโนทัศน์ใหม่แทนมโนทัศน์ทางการเมืองที่ไร้ประสิทธิภาพ นองซีเองมองเหตุการณ์นี้เชื่อมโยงกลับไปสู่ความผิดหวังต่อประชาธิปไตยตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา เนื่องจากประชาธิปไตยถูกรับเอาว่าเป็นที่เข้าใจร่วมกันโดยไม่เคยถูกตั้งคำถาม เราจึงมองไม่เห็นวาทะทางการเมืองครั้งสำคัญในศตวรรษที่ 20 ไม่ได้เกิดจากความชั่วร้ายที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันและอธิบายไม่ได้ แต่เกิดจากความอ่อนแอในหัวใจหลักของประชาธิปไตย ซึ่งก็คือการที่ไม่สามารถจะให้ความสำคัญกับ “คน/demos” ที่ควรจะเป็นหลักการของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงได้

นองซีเห็นประเด็นปัญหาในเชิงเศรษฐกิจควบคู่ไปกับวิธีการทำความเข้าใจเหตุการณ์ในแบบที่ไม่ต่อเนื่อง ซึ่งรายละเอียดในประเด็นนี้ผู้เขียนจะอภิปรายเพิ่มเติมในส่วนต่อไป ทั้งนี้ เหตุการณ์ในปี '68 เป็นตัวอย่างสำคัญของการมีประสบการณ์ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและทำให้เห็นจิตวิญญาณของประชาธิปไตย ซึ่งไม่ใช่อะไรเลย

¹¹ เพิ่มเติมใน Luc Ferry and Alain Renaut, Mary H.S. Cattani trans., *French Philosophy of the Sixties: An Essay on Antihumanism*, (The University of Massachusetts Press: Amherst, 1990), p. 39 – 59.

¹² Ibid., p. 114 – 116.

นอกจากศักยภาพของมนุษย์ในการทลายขีดจำกัดของตนเอง อาจกล่าวได้ว่า เหตุการณ์นี้เป็นจุดตั้งต้นสำหรับผู้อ่านที่ช่วยในการเข้าถึงการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ประชาธิปไตยของนองซี ซึ่งการเมืองสำหรับเขาคือพื้นที่ให้ประชาธิปไตยแบ่งบาน ประชาธิปไตยในที่นี้ไม่ใช่ระบอบ แต่เป็นวิถีทางในการแสดงออกซึ่งสิทธิทางการเมืองของผู้คนในสังคมอย่างเป็นอิสระและเท่าเทียม สำหรับนองซี ประชาธิปไตยจะต้องถูกมองในฐานะที่เป็น การแบ่งปัน การดำรงอยู่อย่างประมาณไม่ได้ (the incommensurable sharing of existence) ของคนในสังคม ประชาธิปไตยนั้นเปิดพื้นที่และมีลักษณะปลายเปิดที่เอื้อให้เรามีประสบการณ์กับการอยู่ร่วมกับผู้อื่น (being in common) ดังเช่นที่เหตุการณ์ในปี 1968 เป็นตัวอย่างของประชาธิปไตย โดยนัยของการเปิดสู่การมีประสบการณ์ร่วมกันในความไม่เท่าเทียม ภายใต้ระบอบการปกครองและอุดมคติบางอย่าง¹³

มโนทัศน์ของนองซีต่อประชาธิปไตย

ทั้งนี้ เพื่อที่จะเข้าใจวิธีคิดเชิงการเมืองของนองซี เราอาจต้องเริ่มทำความเข้าใจวิธีคิดเกี่ยวกับโลกของนองซีก่อน วิธีคิดเกี่ยวกับโลกของนองซีนี้นเชื่อมโยงกับ “การทำลายตัวเองของคริสตศาสนา” เป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ เราจึงต้องทำความเข้าใจว่า คริสตศาสนาสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับมโนทัศน์ของนองซีอย่างไร

เดิมที ศาสนาแบบพหุเทวนิยมซึ่งผู้คนนับถือพระเจ้าหลายองค์ เทพเจ้าแต่ละองค์จะปรากฏชัดและมีอำนาจปฏิบัติ (active power) ตลอดเวลา ทั้งยังมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ในเชิงอำนาจในหลากหลายรูปแบบ ต่อเมื่อศาสนาแบบเอกเทวนิยมถือกำเนิดขึ้นทำให้โลกถูกแบ่งออกเป็นสองส่วน ได้แก่ ส่วนที่อยู่เหนือขึ้นไป (beyond) กับ ข้างล่างนี้ (here-below) เมื่อมีพระเจ้าเพียงองค์เดียวและพระเจ้าองค์นั้นไม่ปรากฏอีกต่อไป มนุษย์เกิดประสบการณ์ใหม่กับพระเจ้า นั่นคือ การเรียกหาความหมาย (enter into signification) อันเกิดจากการที่มนุษย์เกิดคำถามว่าอะไรคือหลักการที่ปกครองโลก ทำไมโลกจึงมีอยู่? และ โลกนั้นมุ่งไปในทิศทางใด?

¹³ Jean-Luc Nancy, “translator note” Ibid., p. XI.

ในการคิดถึง ‘โลก’ (the world) เราอาจมีข้อสมมติต่อ “ผู้รู้” (subject) ซึ่งมีตำแหน่งแห่งที่อยู่ภายนอกโลก และเป็นตำแหน่งที่ได้เปรียบซึ่งสามารถจะเห็นโลกและภาพรวมของโลกได้ เมื่อตัวผู้รู้นั้นไม่ได้อยู่ ‘ในโลก’ (ตามนัยยะของ being-in-the-world) และการมีตำแหน่งแห่งที่อยู่นอกโลกก็ทำให้ผู้รู้นั้นมีสถานภาพทางเทววิทยา (theological status) แม้ว่าจะเกี่ยวข้องกับศาสนาหรือไม่แต่ผู้รู้ดังกล่าว (ไม่ว่าจะโดยนัยหรืออย่างชัดเจน) ก็คือพระเจ้าของโลกซึ่งเป็นผู้สร้างและจัดระเบียบโลกนั่นเอง¹⁴

อย่างไรก็ตาม ศาสนาคริสต์หรือสร้างตนเองโดยผ่านการที่พระเจ้าไม่ปรากฏในโลก เมื่อพระเจ้าสร้างโลก พระเจ้ามีสถานะเป็นประธาน (subject) ของโลก แต่ในการกลายมาเป็นโลกนั้น โลกได้สูญเสียสถานะของกรรม (object) เพื่อที่จะกลายมาเป็นประธาน (ซึ่งพระเจ้าได้ครอบครองสถานะนี้มาก่อน ในฐานะของสิ่งที่ดำรงอยู่อย่างอิสระ) เพราะฉะนั้น จึงไม่มีอะไรอื่นนอกจากโลกในฐานะที่เป็นประธานของตัวเอง สำหรับบอซี **โลกเป็นการปรากฏภายในโดยสัมบูรณ์ (Absolute Immanence)** ที่ไม่มีความสัมพันธ์อื่นใดนอกจากความสัมพันธ์ภายใน ซึ่งตรงข้ามกับแนวคิดเกี่ยวกับอูตรภาวะ (transcendence) โดยสิ้นเชิง และการคิดถึงพระเจ้าในเชิงภว-เทววิทยา (onto-theology) ดังข้างต้นเพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับโลก ในท้ายที่สุดก็ไม่ได้นำไปสู่อะไรเลยนอกจากคำอธิบายเกี่ยวกับโลกเอง

วิธีคิดของอเทวนิยม (Atheism) ก็วางอยู่บนตรรกะเดียวกันกับศาสนาคริสต์ ทว่าการเป็นข้อตรงข้ามระหว่างเทวนิยมกับอเทวนิยมได้ปกปิดความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองแนวคิดไป อันที่จริง อเทวนิยมก็คือนิเสธของเทวนิยม โดยที่การปฏิเสธนี้ยังคงไว้ซึ่งสาระสำคัญของประการของสิ่งที่มันปฏิเสธ อย่างไรก็ตาม ทั้งสองแนวคิดต่างก็นำไปสู่ “การปิดตัวของอภิปรัชญา” (the closure of metaphysics) ซึ่งหมายถึงระบบปิดที่ไม่มีสิ่งอื่นใดนอกเหนือไปจากระบบนั้น นอกจากคู่ตรงข้าม (binary opposition) ระหว่าง “ส่วนที่อยู่เหนือขึ้นไป และ ข้างล่างนี้”

¹⁴ Francois Raffoul, “The Creation of the World”, Jean-Luc Nancy and Plural Thinking, (SUNY Press: New York, 2012), p. 20 – 21.

การปิดตัวของอภิปรายไม่ได้หมายความว่าระบบนั้นเป็นระบบปิดโดยสมบูรณ์ แต่สามารถมีการรื้อสร้างตัวเอง หรือ เปิดตัวเองออกได้ (Destruction, Deconstructure /Disenclosure)¹⁵ โดยนองซีได้กลับไปหยาบยืมแนวคิดเรื่องการสร้างจากความไม่มีอะไรมาใช้อธิบายว่าระบบสามารถเปิดออกได้อย่างไร

“การสร้างจากความไม่มีอะไร” (Creation ex nihilo) ในที่นี้หมายถึงการนำมามีความเป็นโลก โดยที่โลก *ไม่ได้เกิดขึ้นมาจากอะไร* และ *ไม่ได้ไปสู่อะไร*¹⁶ ทว่า “เดบิโด” ไปสู่บางสิ่งบางอย่าง ในที่นี้ “ความไม่มีอะไร” (ex nihilo) แตกต่างจากวิธีคิดแบบสัจนิยม เพราะหลักการของสัจนิยมมาจากความไม่มีอะไร แต่ความไม่มีอะไรตามนัยยะของนองซีเป็นนัยถึง “การไม่ปรากฏของหลักการ” ซึ่งเป็นการยกเลิกหลักการทั้งปวงรวมถึงหลักการที่มาจากความไม่มีอะไรด้วย¹⁷

ในทำนองเดียวกัน เมื่อนองซีปรับบทโนทัศน์เกี่ยวกับโลกและวิธีคิดว่าโลกมีเพียงการปรากฏภายใน (immanence) เท่านั้น วิธีคิดต่อมนุษย์จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนเช่นกัน นองซีได้ให้คำอธิบายใหม่ต่อมนุษย์ซึ่งเดิมเมื่อเปรียบกับพระเจ้า (ผู้เป็นอนันต์/infinite) แล้วถูกเข้าใจในฐานะอันตะ (finite) โดยเขามองว่ามนุษย์เป็นสัตว์ (being) ที่จำกัดอย่างเป็นอนันต์ (infinitely finite)

เรามีความจำกัดในแง่ที่เราไม่สามารถจะเพียงพอในตัวเอง (self-sufficient) ได้โดยสมบูรณ์ แต่ความเป็นอนันต์นั้นปรากฏอยู่ในอันตะ ดังที่มาร์กซ์ (Karl Marx) มองว่ามนุษย์สามารถผลิตสร้าง (produce) ตนเองได้และผลผลิตนี้ก็มีคุณค่าอันประมาณไม่ได้ หรือในภาษาของปาสคาล (Blaise Pascal) ที่ว่า “Man infinitely transcends man.” นั่นก็หมายถึงการที่มนุษย์สามารถจะทลายขีดจำกัดของตนเองลงได้ ซึ่งนองซีเล็งเห็นประเด็นผ่านงานของมาร์กซ์ว่า แม้ในที่สุดมาร์กซ์จะไม่ได้ตระหนักว่ามนุษย์สามารถเอาชนะตนเองได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด แต่สิ่งที่มาร์กซ์คิดก็

¹⁵ นองซีหยิบยืมวิธีการนี้มาจากแดร์ริดา ซึ่งในที่นี้อาจนิยาม “การรื้อสร้าง” ว่าหมายถึง ทศนคติเชิงลบบริสุทธ์ หรือ ในทางกลับกัน คือความพยายามที่จะแสดงว่าโครงสร้างอะไรในระบบที่มีมา (given system) ซึ่งเล็ดลอดหรือต่างออกไปจากระบบนั้น และทำลายตัวโครงสร้างภายในของระบบด้วย

¹⁶ “...emerging from nothing and going to nothing” Ibid., p.23.

¹⁷ Ibid., p. 14.

นำไปสู่แนวคิดที่ว่า ผลผลิต (ทางสังคม) ของมนุษย์เป็นกระบวนการที่ไร้ขีดจำกัด (an infinite process) ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่มากกว่าแค่กระบวนการ (process) หรือ ความก้าวหน้า (progress)

สำหรับนองซี การเป็นมนุษย์คือการอยู่ร่วมกัน (being-in-common) และความสัมพันธ์ระหว่างกันก็เป็นสิ่งที่ประกอบร่างสิ่งที่เราเป็นขึ้นมา¹⁸ ในการอยู่ร่วมกัน เราถูก ‘เปิดออก’ (exposed) และหลอมเข้าสู่เงื่อนไขของความเป็นพหุพจน์ (plurality) ภายใต้เงื่อนไขนี้ปัจเจกแต่ละคนถูกแสดงผ่านความต่าง สิ่งที่เรามีส่วนร่วม ไม่ใช่อัตลักษณ์ร่วม (shared identity) แต่คือข้อเท็จจริงที่ว่าเราทุกคนต่างกัน คำว่าร่วมของวลี ‘การอยู่ร่วมกัน’ ในที่นี้จึงหมายถึงร่วมใน “ชุมชน” (community) ซึ่งให้พื้นที่จริงทางภววิทยาแก่ปัจเจก และสาระัตถะของชุมชนก็ไม่ใช้การมีอัตลักษณ์ร่วม ทว่าคือความเป็นพหุพจน์นั่นเอง¹⁹

ทั้งนี้ เงื่อนไขพื้นฐานทางภววิทยาของเรา จะเปิดออกได้ก็ด้วย “การสื่อสาร” (communication) ซึ่งกัน – การสื่อสารในที่นี้ไม่ใช่เครื่องมือในการถ่ายโอน ข้อมูลจากผู้ส่งสารไปสู่ผู้รับสาร แต่เป็นความเปิดออกและความต่างกันที่ทำให้การส่งผ่านเป็นไปได้ ทั้งหมดนี้คือสิ่งที่นองซีเรียกว่า ‘Sense’²⁰

เมื่อเปลี่ยนการให้ความหมายของสิ่งต่าง ๆ เช่นนี้ เราอาจพอมเห็นว่าระบบ ปิดหรือการปิดตัวของอภิปรัชญานั้น สามารถเปิดออกได้ด้วยการที่เราเป็นพหุเอกสถานะ (Being-singular-plural) นั่นเอง ส่วนโลกก็เป็นสถานที่ของการเริ่มต้นหรือความเป็นไปได้ที่จะมีการเริ่มต้นใด ๆ “โลกเป็นพื้นที่สำหรับทุกคน”

*

โดยอาศัยแนวคิดเชิงเศรษฐศาสตร์และมโนทัศน์ของมาร์กซ์ นองซีได้แสดงให้เห็นว่าทุนนิยมทำลายชุมชนอย่างไร จุดเริ่มต้นของชุมชนมาจากหลักเกณฑ์ทั่ว ๆ

¹⁸ ตรงส่วนนี้ ไม่ได้หมายความว่านองซีให้ความสำคัญกับ “เรา” (We) ในเชิงภววิทยามากกว่า และไม่ได้จริงกว่า “ฉัน” (I) Norris A., “Jean-Luc Nancy on the political after Heidegger and Schmitt”, Ibid., p.144.

¹⁹ Ibid., p. 147.

²⁰ Ibid., p. 147.

ไปของการผลิตและผลผลิต หน้าที่ของมนุษยชาติในการระดมทุนทำให้ชุมชนถูกแบ่งแยกและกำหนดหน้าที่ ผลลัพธ์ที่ตามมาคือการแบ่งงานกันทำ ภายใต้ระบบทุนนิยม แรงงานกลายมาเป็นทรัพย์สินส่วนบุคคล (private property) ของผู้ปฏิบัติงาน และสามารถนำไปแลกเปลี่ยนเป็นโภคภัณฑ์อื่น ๆ เพื่อการดำรงชีพได้ ดังนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างจึงถูกทำให้อยู่ในฐานของคุณค่าเดียวกัน (commensurability) ไม่ว่าจะเป็นโภคภัณฑ์หรือแรงงานนั้นคือ **คุณค่าในการแลกเปลี่ยน** (exchange value)

นองซีได้ยกระดับแนวคิดเรื่องสิ่งที่อยู่ในการคำนวณของสังคมอย่างทุนอันนำไปสู่การแลกเปลี่ยนสินค้าไปสู่ลำดับของสิ่งที่ไม่สามารถแลกเปลี่ยนได้ (order of the unexchangeable) ผ่านการคิดถึงความเป็นอนันต์ของมนุษย์ผู้เป็นอันตะ sense ที่มนุษย์แบ่งปันร่วมกัน (the sharing (out) of the incalculable) เป็นสิ่งที่ไม่สามารถแลกเปลี่ยนได้และปราศจากคุณค่า (without value) – ปราศจากคุณค่า เพราะสิ่งนั้นอยู่นอกเหนือไปจากคุณค่าที่วัดได้ทั้งปวง

การที่นองซีเสนอแนวคิดเรื่องสิ่งที่ไม่สามารถแลกเปลี่ยนได้ไม่ได้หมายความว่าเขากำลังเสนอระบบอื่นที่วัดคุณค่าแตกต่างออกไปจากระบบที่มีอยู่ แต่เป็นการทำให้ได้มาซึ่งนัยยะของการประเมินค่าหรือ **การยืนยันการประเมินค่า** (evaluative affirmation) โดยสัต เพื่อที่จะไม่ถูก ‘วัด’ ล่วงหน้าโดยระบบบางอย่าง แต่เป็นการยืนยันของแต่ละคนในสิ่งที่ตนเองยึดถือ ขณะเดียวกัน ด้วยความสัมพันธ์ที่ตนเองมีกับคนอื่น ๆ ในสังคม ก็ทำให้เกิดการแบ่งปันคุณค่านั้น เมื่อคุณค่านั้นได้รับการยอมรับและยืนยันร่วมกัน ก็เกิดเป็น “การยืนยันคุณค่าที่ประมาณไม่ได้” (affirmation of incommensurable value) ขึ้น²¹

เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาที่คำอธิบายเชิงภววิทยาของนองซี จะเห็นได้ว่ามีนัยของเสรีภาพและความเท่าเทียมแฝงเร้นในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอยู่แล้ว สำหรับนองซี การเมืองต้องถูกแยกออกในแบบที่สอดคล้องไปกับสาร์ตัสของการอยู่ร่วมกันในชุมชน การเมืองต้องเปิดพื้นที่ให้เกิดการแบ่งปันและยืนยันเงื่อนไขของการที่ทุกคนเข้าถึงการแบ่งปันนี้โดยที่ไม่ไปยุ่งกับเนื้อหาของสิ่งที่แบ่งปัน (ซึ่งเป็นส่วนของ Sense หรือการอยู่ร่วมกัน)

²¹ The Truth of Democracy, p. 25.

การเมือง (polis – place) เป็นเพียงพื้นที่ที่ทำให้เกิดความเป็นไปได้ของชีวิตที่ดีซึ่งไม่ได้ถูกกำหนดแน่ชัดด้วยมโนทัศน์หรือหลักการใด ๆ ที่สุดแล้ว ความเป็นจริง (reality) ของประชาธิปไตยจึงได้แก่ **ชุมชนนิยม (communism)** ซึ่งคุณค่าเกิดจากการแบ่งปันของคนในสังคม จุดยืนของประชาธิปไตยจึงเป็นพื้นที่ของการยืนยืนร่วมกัน เป็นพื้นที่ในการแตกหน่อพันธุ์ต่าง ๆ ของความเป็นไปได้อันเป็นอนันต์ และปฏิเสธการมีภาพโครงสร้างของชะตากรรมร่วมหรือมโนภาพบางอย่างร่วมกันของชุมชน

ในที่นี้ การร่างภาพประชาธิปไตยจึงเคลื่อนออกจากปริณิณทลทางการเมืองพอสมควร สิ่งที่น่าสงสัยพยายามจะทำต่อมโนทัศน์ประชาธิปไตยก็คือการถือว่าการบริหารอำนาจและสัญลักษณ์ของอำนาจโดยสนับสนุนอุดมการณ์ประชาธิปไตยแบบ ‘ไม่แตกต่าง’ (a democratism of indistinction) ที่ซึ่งทุกสิ่งทุกอย่างและทุกคนอยู่บนระดับและรากเดียว ชุมชนจะเป็นองค์อธิปัตย์ (Sovereign) ได้ก็ต่อเมื่ออยู่ในเงื่อนไขที่แยกชุมชนออกจากสมมติฐานเกี่ยวกับองค์อธิปัตย์ของรัฐและจากโครงสร้างทางการเมือง (political configuration) แบบใด ๆ ก็ตามเท่านั้น

นี่คือ **เงื่อนไขของประชาธิปไตย** และสิ่งที่เหตุการณ์ในปี '68 เรียกร้องให้เราเข้าใจ

**

โดยสรุป ผู้เขียนมองว่าสิ่งที่น่าสงสัยพยายามทำในโครงการทางปรัชญาของเขาก็คือการทำความเข้าใจและให้ความหมายใหม่กับมโนทัศน์ประชาธิปไตยซึ่งเชื่อมโยงอย่างสำคัญกับการทำความเข้าใจแนวคิดเชิงภววิทยาของเขา แม้ว่ามโนทัศน์ประชาธิปไตยของน้องซิจจะดีและเป็นอุดมคติและจับต้องยาก ทั้งยังไม่ได้มีแนวทฤษฎีหรือเสนอทางออกในเชิงปฏิบัติใด ๆ แต่นั่นก็เป็นเพราะทุกอย่างอยู่ภายใต้วิธีคิดเชิงภววิทยาของเขาทั้งหมดแล้ว การคิดถึงความเป็นอนันต์ของมนุษย์ผู้จำกัดคือความพยายามที่จะกำจัดคุณค่าแลกเปลี่ยนทั่ว ๆ ไป ซึ่งผู้เขียนมองว่าเป็นวิธีคิดที่สามารถแก้ปัญหาทั้งทางปรัชญา การเมือง และรวมถึงอิทธิพลของทุนนิยมได้ในคราวเดียว

สำหรับองซี การเข้าสู่วิถีคิดเช่นนี้นั้นนับว่าเป็นการได้ ‘กระทำ’ (act) ไปแล้วในตัว และผลลัพธ์จากกระบวนการคิดก็คือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตัวผู้รู้ (transformed subject) เอง ในท้ายที่สุด การเปลี่ยนแปลงของผู้รู้นั้น จะเป็นเงื่อนไขให้การดำรงอยู่ ในลักษณะที่มีเงื่อนไขเบื้องต้น (precondition) เป็น “ความยุติธรรมทางสังคม”²².

²² Ibid., p. 120.